

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisha v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta 5.— "
četrt leta 2:50 "
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslane, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljnja uvrčenja od petit-vrste po 8 h.
Oznaniila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisha v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Boj za kruh. — Med avstrijskim učiteljstvom vre.

KAM PLOVEMO?

Materialne razmere, ki so zavladale med avstrijskim učiteljstvom, so postale take, da so nevzdržne. Eden najvažnejših faktorjev v državi stoji na robu gmotnega propada. Končno služimo vsi državi. Ona ima nad nami vso oblast, a dolžnosti nasproti našemu stanu neče poznati. To je žalostno dejstvo!

Organizovano učiteljstvo je storilo doslej vse mirne in dopustne korake, da bi z zmago izvojevalo že pred desetletji započeti boj za kruh. Pritiskalo je na dežele in na državo. Vse zaman! Država hoče vse — ne da pa ničesar! Dežele so finančno izčrpane, pa tudi nečejo pomagati. Zakaj posebno nekatere dežele ne, je vsem dobro znano. Tudi tam nečejo, kjer bi to lahko.

S provizoriji ni nikomur stalno pomagano. Provizoriji se tudi ne krijejo z našimi zahtevami, oni le dražijo razpoloženje in duše v nas zavest, da bi naj bili enakovredni in enakopravni avstrijski državljani. Na cesti našega boja nam mečejo tisoč zaprek. Končno mora najpohlevnejša natura zakipeti od srda, tirana v obup! In naše žene in naši otroci! Strašno!

Da zvemo, kakšno je mnenje širom naše države in da pokažemo vsej javnosti jasno sliko položaja, smo si poskrbeli iz raznih krajev in od raznih strani izjave, ki jih v nastopnem priobčujemo. Kaj razvidimo iz njih?

Položaj je tak, da ne more imeti za posledico nič drugega, nego to, kar je prišlo še vedno in povsod, kadar in kjer je bila pravica vržena ob tla, kadar in kjer je bilo plačilo delu, izrabljanje sil, preganjanje sil, preganjanje in — glad! Mi nismo krivi, da se kažejo znamenja kulturnega in socialnega dogodka, kakršnega ne pomni zgodovina! Vre vsepovsod — ako bruhne na dan, bo to znak velike sile, ki so jo doslej stiskali v mejah pohlevnosti in potrpežljivosti razni ozir, ki so se pa končno morali umakniti zapovedi človeškega dostojanstva: »Hočemo živeti človeško življenje!«

KRANJSKA DEŽELA — NAJLEPSHA DEŽELA.

Ljubljana, 10. nov. 1913.

Kranjci prvačimo tudi glede na materialno budo učiteljstva vsem drugim deželam Avstrije. Naše gmotno stanje je res že slavnoznano širom kulturnega sveta. Kam drži ta pot? V pogubo! Kulturni zgodovinar bo moral napisati neprijetno sodbo, ki se bo glasila tako, da so hoteli v prosvetlenem veku kranjsko učiteljstvo izstradati, uničiti. — V tem položaju ne vzdržimo več. To je absolutno nemogoče. Krivda je v vladajoči stranki, krivda je na vladi. Mi smo pod njenim nadzorstvom, alikaj je storila za nas? Nič! Prirejali smo shode in protestna zborovanja, stalo nas je mnogo denarja, da smo mogli tudi javnosti pokazati svoje uboštvo. Poslušili smo se vseh dopustnih, rečimo mirnih sredstev, da dosežemo svojo pravico. Zasmehovali so nas, pritiskali so na nas še bolj. Sedaj so nas prepričali, da ne drži mirna pot do uspeha. Treba bo drugačne poti in drugačnega boja!

Novo mesto, 10. nov. 1913.

V našem delu dežele prevladuje splošno mnenje, da je kriva našega položaja — nesloga. Zakrivili so jo oni, ki se kitijo s krščanskim imenom. Ako bi bilo

učiteljstvo edino, kakor je bilo prej, dokler ni nesrečni dobropoljski Jaklič zasejal med nas semena razpore, bi mi že davno lahko dosegli to, kar nam gre in za kar se borimo. — Stojmo vsaj mi, kar nas je, trdno kot skala!

Kranj, 10. nov. 1913.

Isto breme kakor nas tare tudi Slomškarje. Ali nečejo ali ne morejo vplivati na kruhodajalce, da bi že z ozirom nanje izboljšali naš materialni položaj. Znan mi je slučaj, ko je tudi odločen Slomškar obsojal pristransko postopanje deželnega odbora glede na razdelitev draginskih doklad. Ali kaj pomaga beseda, izpregovorjena samo vpricho naprednega tovariša?

Postojna, 10. nov. 1913.

Draginja raste od dne do dne. Prejenci ostajajo isti, torej je nesoglasje med dohodki in zahtevami vedno večje — eksistenca vsak dan težja. Bojim se trenutka, ko bom moral stopiti pred svojo ženo in pred otroke s strašno resnico: »Vse je pošlo! Glad stoji na pragu!« — Sezimo, bratje, po najradikalnejšem sredstvu! Prošnje niso pomagale nič — naj govori mo posledje drugače!

NA ŠTAJERSKEM.

Celje, 10. nov. 1913.

Draginjska doklada je le kaplja hla-dečega oja v pekočo rano. Mi hočemo enodušno definitivne ureditve svojih službenih prejemkov! Viseti med dvomi in zmotami je nekaj strašnega za kulturnega človeka. Dolžnost zastopnikov ljudstva je, da store proti kulturnim delavcem svojo dolžnost. Trpeli smo dolgo — dalje ne moremo več. Temu se upira naš položaj in naša čast!

GLAS IZ KROGOV NEMŠKIH TOVARIŠEV.

Gradec, 10. nov. 1913.

Nemški Nationalverband nas je vodil za nos. Igral je z našimi življenjskimi interesi ostudno igro. Takemu položaju, ki se nahajamo v njem, mora priti konec. Sicer bomo primorani, da z najstrožjimi sredstvi sami provociramo rešitev! — Nisem sicer pooblaščen od nikogar — ali vem, da izrekam mnenje vseh somišljenikov, ako izjavljam, da se bomo v odločilnem trenutku dobili vsi avstrijski učitelji na eni poti!

NA KOROŠKEM.

Celovec, 10. nov. 1913.

V borbi za kruh stojimo vsi avstrijski učitelji ramo ob rami! Vsako prosjačenje bi bilo za nas poniževalno, ker smo v pravi, ki jo zagovarja naše delo! Vzgapamo državljane — a kje si država?! — Med nami kipi nevolja, ki je ne potolažijo še tako lepe besede. Nisem prijatelj nobene sile, ali ako mora priti — naj pride! Huje kakor sedaj ne more biti nikomur, nikdar in nikjer!

UKRAJINCI.

Stanislavov, 10. nov. 1913.

Ukrajinsko učiteljstvo trpi dvojno bol: moralno in materialno. Prvo pustimo — v Zavezi slovanskega učiteljstva smo enaki med enakimi. Ta stanovska solidarnost nam daje upanje, da potom nje ublažimo, izlečimo materialne neznosne neprilike in pridemo z vsem avstrijskim

učiteljstvom do svojih pravic. Kruha hočemo! Svoje ljudstvo ljubimo, a živeti hočemo tudi sami. Mi ne bomo učiteljske solidarnosti kršili v nobenem primeru!

NA MORAVSKEM.

Brno, 10. nov. 1913.

Moravsko učiteljstvo proglašja s tem z vsem avstrijskim učiteljstvom glede na krušno vprašanje svojo popolno solidarnost. Med svojimi tovariši štejejo predsednika Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji, neumorno delavnega tovariša Hajneja. Vodi nas po dobri in pravi poti. Naš smoter je ta, da dosežemo od države priznano enakopravnost z državnimi uradniki. Naše sredstvo pa, da dosežemo to, je vztrajno delo, skupnost in zaupnost v poštene namene previdnega delovanja naše organizacije. Če pride iz nje poziv, vstane vsa Morava kakor en mož! Vsi naši stanovski trpini širom države naj vedo, da smo z njimi enega duha!

POLJSKO UČITELJSTVO.

Krakov, 10. nov. 1913.

Kar nas je organiziranih poljskih učiteljev, smo nasprotniki vsakemu šovinizmu, ker je poguben, kjer koli se pojavi. — Nas vlada kapitalistična šlaheta, ki je odtujila naš narod Slovanstvu in ki tudi za nas učitelje demokrate nima srca. Naša rešitev je v nas samih! Mi pazno motrimo gibanje vsega avstrijskega učiteljstva, in če ne bomo složni v teh resnih časih, zapoje tudi nad nami bič po kranjski melodiji! — Kdor v teh težkih dneh cepi skupne sile in išče malenkosti, ki razdvajajo, ta škoduje skupni stvari! Kolikor poznam stanovsko zavednost svojih tovarišev, smete zanesljivo računati na nas učitelje Poljake!

UČITELJSTVO SEŽANSKEGA OKRAJA.

Štanjel, 6. nov. 1913.

Učiteljstvo sežanskega okraja, zbrano na svojem obnem zboru v Štanjelu — prisiljeno po žalostnih svojih gmotnih razmerah — opozarja visoki deželni zbor na njegovo dolžnost, definitivno urediti prejemke učiteljstva po prejemkih zadnjih štirih razredov državnega uradništva in pričakuje, da se gmotno vprašanje učiteljstva naše dežele uredi v tem smislu že v prvem prihodnjem zasedanju deželnega zbora. — Učiteljstvo sežanskega okraja konstatira sledeče: Zastopniki sežanskih davkoplačevalcev so v svoji seji dne 30. okt. t. l. črtali že itak malenkostno draginjsko doklado petih odstotkov. V očigled naraščajoči draginji je ta sklep cinična pljuska učiteljstvu v obraz. — Učiteljstvo smatra to postopanje svojih kruhodajalcev kot skrajno sovražno in žaljivo. Vsem delavcem so se morali prejemki v zadnjem času povišati, edino učiteljstvu se že itak beraška doklada zopet črta. Učiteljstvo jemlje to sovrašstvo zastopnikov davkoplačevalcev v znanje ter jim izreka svoje zaničevanje.

GORIŠKO - GRADIŠČANSKO.

Gorica, 10. novembra 1913.

Naša poknežena grofija vztraja na znanih zahtevah vsega organiziranega avstrijskega učiteljstva. Prej ne bo miru in prej ne bomo odnehali, dokler ne pridemo do tega, kar je sedaj naša glavna zahteva! Vsak provizorij znači le prehodno dobo, dokazuje le, da tudi že na merodajnih mestih priznavajo naše zahteve. Odnehati ne

smemo niti za las! Vsi za enega — eden za vse ob vsakem času in ob vsakem slučaju!

TRŽAŠKO OZEMLJE.

Trst, 10. nov. 1913.

Tržaško slovensko učiteljstvo je navzeto duha svobode in samostojnosti. V eksistenčnem vprašanju se čutimo z vsem avstrijskim učiteljstvom eno! V tej veliki borbi stojimo z vsemi borci v eni vrsti. Kulturni škandal je, da nimajo kulturni delavci kruha. Stran s tem madežem!

Trst, 10. nov. 1913.

Učiteljstvo laške narodnosti se bori z vsem avstrijskim učiteljstvom za kruh in obstanek. Tudi v najhujših časih ne bomo kršili solidarnosti. Ne bojimo se niti dela niti žrtev.

GLAS IZ ISTRE.

Pazin, 10. nov. 1913.

O krivičnih razmerah učiteljskih plač v Istri se je že večkrat pisalo; toda ne bo odveč, ako dodamo k temu še nekaj, kar bo v nasprotju s trditvijo, da so vsi učitelji v Istri precej dobro plačani, t. j. razmeroma boljše kot v sosednih kronavinah. Vzemimo enorazredne ljudske šole, na katerih službuje ena učna oseba. Na taki šoli službuje učitelj je v III. plačilnem razredu in šele po 20letnem hvalevrednem službovanju ga c. kr. dež. šolska oblast sama premesti v II. plač. razred, katerega že morda uživa učitelj, ki ima šele 3 do 4 službena leta. Ironija! — Da se pospneš do II. plač. razreda — je li to težavno? Do tega se lahko pride v nekatereh šolskih okoliših. Treba je le, da se v dotičnem šolskem okrožju nahaja tri leta zaporedoma nad 100 šoloobiskujočih otrok (2. odstavek § 11. drž. z. od 2. maja 1885, št. 62) in dvorazrednica je gotova. Na stistemizirani dvorazredni ljudski šoli z dvema učnima osebama je nadučitelj v II. plač. razredu. Vprašamo sedaj, je li mogoče krivda učitelja, službojočega na enorazredni ljud. šoli, da ni v njegovem šolskem okolišu generacije v razširjenju šole, ali je pa zasluga koga drugega, da se je njegova šola razširila v dvorazrednico? Ne! To je odvisno od števila šolskih otrok — in ravno tako plačilni razredi. Poleg tega pa mora učitelj na enorazrednici poučevati časih 80 in celo 90 otrok, t. j. vsakokrat več kot (učitelj) nadučitelj na dvorazrednici. Priznati pa mora vsak, kdor je le izkusil, da je najtežji pouk na enorazrednici. Nadučitelj ima po večini opraviti z otroki višjih šolskih let in se mu ni treba mučiti z elementarnim poukom. V resnici se tudi v Istri ne vpoštevata gesla: »Za enako (še težavnejše) delo — enako plačilo.« Niso tedaj šale! Tudi ni vse eno za učitelja v današnjih kritičnih časih, ali je po štirih ali po 20 letih v II. plačilnem razredu. Ta zakon o učiteljskih plačah zlasti za enorazrednice je krivičen in kliče po odpravi! Vsi vozli pridejo prej ali slej na česalnik — mogoče pride tudi ta! — To samo kot ilustracija naših razmer. Sicer pa stojimo vsi neizprosno na stališču vsega organiziranega učiteljstva v Avstriji! Vaši smo in z vami smo!

V DALMACIJI.

Zadar, 10. nov. 1913.

Dalmatinsko napredno učiteljstvo se šele pripravlja, da stopi v krog jugoslovanske Zaveze in z njo v mogočno kolo

Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji. Preverjeni smo, da prej ne pride do miru, dokler ne dosežemo skupnega smotra: popolne materialne samostojnosti in neodvisnosti. Zato je v interesu našega splošnega kulturnega napredka, da izide učitelstvo zmagoslavno iz tega boja! Mi Dalmatinci vemo, kaj nam velevala stanovska solidarnost v tem boju!

PASIVNA RESISTENCA ČEŠKEGA UČITELJSTVA.

Pízenj, 10. nov. 1913.

Shod učiteljstva tukajšnjega okraja je včeraj sklenil, z novim letom pričeti s pasivno resistenco, ako se do tedaj ne zvišajo učiteljske plače.

SHODI ČEŠKEGA UČITELJSTVA.

Praga, 10. nov. 1913.

V 30 čeških mestih so zborovali včeraj učitelji, ki so zahtevali, da se jim naj takoj plače uredi. Zagrozili so s pasivnim odporom, če se to ne zgodi.

Praga, 11. nov. 1913.

Avtentično razglašajo, da je postavila upravna komisija za Češko že v proračun za leto 1914 zvišanje učiteljskih plač.

Praga, 13. nov. 1913.

Predsednik češke upravne komisije grof Schönborn in finančni referent Quech sta odpotovala dne 11. t. m. na Dunaj, da predložita vladi deželni proračun za l. 1914. V tem proračunu se nahajajo štirje milijoni za zvišanje učiteljskih plač, ki naj se pokrijejo iz davka na pivo. Ministrski predsednik grof Stürkgh je obljubil že pretekli teden deputaciji češkega učiteljstva, da je določenih za zvišanje plač češkega učiteljstva 11 milijonov. Potemtakem pride za to zvišanje iz državnih predkazov 7 milijonov kron.

KAJ PRAVI DUNAJ.

Dunaj, 10. nov. 1913.

Naša skupna najvažnejša zadeva mora priti kmalu do takega ali takega zaključka. Kar smo v zadnjem času najboljšega storili v korist skupnih interesov, je stalni odbor avstrijskih učiteljskih zvez. Njemu moramo brezpogojno zaupati. Kadar pride dan, bo gotovo sklenil to, kar bo nam vsem v korist. Tedaj se bo moralo vse avstrijsko učitelstvo vdati temu sklepu — potem mu je tudi uspeh zagotovljen. Kdor bi kršil disciplino, ta ni učitelj! — Mi nemški učitelji odkritosrečno priznavamo in odobravamo smotno delovanje svojih slovanskih tovarišev in smo ponosni na take zaveznike v boju za kruh. Tudi mi vas ne pozabimo! Že dvajset let smo edini v tem boju — edini ostanemo do zmagel! Razpoloženje je med nami sila bojovito, ne strašimo se niti skrajnega sredstva!

DUNAJSKI PARLAMENT IN MI.

Dunaj, 6. nov. 1913.

Na današnji seji državnega zbora je poslanec Pacher predlagal, da se naj dovoli za izboljšanje učiteljskih plač 20 milijonov. Njegov govor je bil precej oster, posebno hudo je prijel vladu. Pa so ga kmalu poučili Čehi in drugi, da je predlog le pesek v oči učiteljem, da je pa njegova stranka (Nationalverband) v prvi vrsti kriva, če učitelji že toliko časa zaman prosijo za izboljšanje plač.

Dunaj, 12. nov. 1913.

V zbornici je bila včeraj razdeljena brošura kranjskega učiteljstva »Dejanja govore« v nemškem jeziku. Ker je bilo navzočih le malo poslancev, brošura se ni prišla mnogim parlamentarcem v roke, zbuja pa v vseh parlamentarnih krogih veliko pozornost. O brošuri se bo tudi v parlamentu še govorilo. Poročilo »Slovenca«, da so brošuro metali poslanci v koše za papir, ni resnično. Poslanci so jo brali z zanimanjem.

Dunaj, 12. nov. 1913.

V državni zbornici so prebirali poslanci brošuro — obtožnico kranjskega učiteljstva proti klerikalizmu »Die Taten reden«. Že svojčas je bil izšel iz te knjige groznih dejanj v »Südslavische Rundschau« izveček, ki je zbudil v parlamentu splošno pozornost. Veliko večji vtisk je napravila šele celotna brošura s svojimi naravnost neverjetnimi in vendar tako resničnimi navedbami. Prišla je poslanecem v roke ravno ob pravem času, ko se nahaja v zbornici v razpravi takozvani učiteljski predlog. Nekateri poslanci, ki smo imeli z njimi priliko govoriti o brošuri, so izjavili, da bi tako žalostnega gradiva ne moglo zbrati učitelstvo niti ene druge dežele. Največji vtisk napravljajo slike o preganjanju učiteljskih rodov.

REGULACIJA NA KRANJSKEM?

Ljubljana, 13. nov. 1913.

Čujemo, da izdelujejo na deželnem odboru zakonski načrt o regulaciji učitel-

skih plač, ki pride baje v razpravo v prihodnjem zasedanju deželnega zbora. — V pokritje so namenjeni državni predkaz, ki jih prejme tudi Kranjska v prvi vrsti samo v ta namen.

Pacherjev nujni predlog.

Dunaj, 12. novembra 1913.

Pacherjev nujni predlog v poslanski zbornici dne 6. t. m. je zopet nov dokaz, kako nekaznovano se smejo nekateri gosposdje norčevati iz naše bede. Da se spozna vsa demagogija, ki veje iz tega predloga, je treba predvsem nekoliko reminiscenc iz zgodovine tega predloga.

Pacher, nemški radikalec, je stavil ta sedajni nujni predlog kot navadni predlog prvič 10. marca 1911. l., ponovil ga je nato v novi zbornici 21. julija 1911 ter ga je končno 10. novembra 1911 izpremenil v nujni predlog. V decembru leta 1911. se je pridružil pri razpravljanju proračunskega provizorija še poslanec Waldner in zahteval, da se postavi v proračun 20 milijonov za izboljšanje učiteljskih plač. In zgodilo se je, da so se po enoletnem križevem potu tega predloga kar hipoma šanse tako izpremenile, da je bilo računati z gotovostjo, da se vendar enkrat ugotovi srčni želji Pacherja in Waldnerja ter da bo predlog sprejet. Toda kaj se zgodi? Na povelje Nationalverbanda, katerega člana sta Waldner in Pacher, umakne Waldner svoj predlog. Hitro povzame soc. Seitz ravno ta predlog, toda Nationalverbandci in druge stranke večine, med njimi seveda naši ljubi klerikalci, odklonijo ta predlog, sprejmo pa neko brezpomembno resolucijo, s katero sami sebe pozivajo, da vtaknejo pri razpravljanju finančnega načrta zahtevano vsoto za učitelje.

Eno leto — mir! V februarju t. l. se je začel razpravljati v proračunskem odseku finančni načrt. Pacherja in Waldnerja ni bilo od nikoder, da bi svoji resoluciji pripomogla do realizacije. Zopet je moral socialist, in takrat dr. Renner, ju opomniti na nujno dolžnost. Dr. Renner je predlagal 27. februarja t. l., naj se pred zakonom o deželnih predkazih obravnava Pacherjev predlog, da se bo na ta način lahko vtaknila v ta zakon postavka za učitelstvo. Toda tudi resolucija ni imela milosti.

Isti gospodje od večine, ki so se pred dobrim letom sami pozvali z ono famozno resolucijo, da morajo pomagati bednemu učiteljstvu, so hoteli najprej na to resolucijo velikodušno pozabiti, ko jih je pa dr. Renner spomnil na to, so pa, disgustirani, da jih nadleguje s takimi čenčami, odklonili tudi ta predlog. Veliki učiteljski ljubitelj Pacher se še ganil ni v prilog svojemu predlogu. V marcu je finančni odsek določil prispevke za posamezne dežele. Sedaj je bilo že prepozno, da bi se mogla vstaviti v zakon o predkazih kaka postavka za učitelstvo. Vendar je bila še ena možnost, pomagati vsaj nekoliko učiteljski raji. Toda Pacher se je ni poslužil. Stori la sta pa to zopet socialisti, namreč Seliger in Hillebrand. Ta dva sta predlagala, da se izroče deželam prispevki le pod pogojem, da se dežele zavežejo uporabiti te prispevke v prvi vrsti za regulacijo učiteljskih plač. Toda vse zaman! Pacherjeva stranka in z njo druge stranke večine so odklonile tudi ta predlog. S tem je bila zapečatena usoda regulacije učiteljskih plač: učitelji so izročeni na ta način na milost in nemilost deželnim mogotcem, odvisni so od dobre volje deželnih klik, ki kujejo iz vsake zadeve sebi politički kapital, in tako utegne tudi regulacija učiteljskih plač postati v posameznih deželah predvsem — politicum.

Tako so učiteljski prijatelji zopet zadali učiteljstvu krepko zausnico v trdnem prepričanju, da je to pač najboljša metoda, da si te pripadnike še nadalje ohranijo zveste in poslušne. Toda — še nekaj je manjkalo; svojo neiskrenost so hoteli kronati, in ta krona je najnovejši Pacherjev nujni predlog. Po enoletni indolenci, po onem neklasificiranem izdajstvu v decembru 1911. kar hipoma ta hinavski predlog!

Ali bo res smel vsakdo uganjati svoje burke na račun učiteljskih trpinov? Ali drži Pacher učiteljstvo za take tepce, da se drzne izzivati na tak način? Kako dolgo bo še to trajalo? Kolegi, ali imamo še kaj ponosa v svojih dušah? Mera je polna, vzdramimo se! Vrzimo v stran vse pomisleke, ki nam duše energijo in povejmo svojim dosedanjim »prijateljem« enkrat jasno v obraz, da jih zaničujemo ter da pojdemo preko njih na dnevni red!

Tovarišem obrtnonadaljevalnim učiteljem!

C. kr. policijsko ravnatelstvo v Ljubljani mi je naznanilo z razpisom z dne 4. novembra t. l., št. 10.710., sledeče:

»C. kr. deželno predststvo za Kranjsko je z razpisom z dne 24. oktobra 1913,

št. 2358, semkaj naznanilo, da ustanovitev društva učiteljev slovenskih obrtnonadaljevalnih šol na Kranjskem, Štajerskem in Primorskem s sedežem v Ljubljani po vsebini s poročilom c. kr. okr. glavarstva v Krškem od 20. oktobra 1913, št. 25.856, njemu predloženih pravil v smislu društvenega zakona z dne 15. novembra 1867, drž. zak. št. 134, ne zabranjuje. O tem se vas ob povratku izvoda pravil obvešča s pristavkom, da se je povsod tam, koder je pravilno društveno delovanje vezano na posebne zakonite predpise, strogo po njih ravnavati. Zlasti bo zborovanje o konstituiranju društva, vsak občni zbor, potem imena in stanovanja vsakokratnih odbornikov, kakor tudi imena onih, kateri zastopajo društvo na zunaj, vselej pravočasno semkaj naznanjati (§§ 12. in 15. društvenega zakona). Zaprošeno potrdilo o pravnem obstoju društva izdalo se bo šele po izvršenem konstituiranju društva in je treba v to svrhu ob privitku prepisa zapisnika, sestavljenega na ustanovnem občnem zboru, c. kr. dež. predststvu za Kranjsko predložiti z dvema kronama kolkovani izvod društvenih pravil.« — Podpisan c. kr. vlad. svetnik in polic. ravnatelj.

Dolgo časa je trajalo. Trikrat so mi vrnili pravila, da sem jih popravil ali izpopolnil, kar ni ugajalo. Sedaj imamo v principu potrjena pravila, in potrebno je, da se z vneto lotimo dela. Predvsem razpošljem vsem obrtnim nadaljevalnicam vabila za pristop k novo ustanovljenemu društvu. Ker je naše društvo nepolitiško, a za povzdig obrtnonadaljevalnega šolstva prepodobno, zato sem uverjen, da bo član vsakdo, ki poučuje na obrtni nadaljevalnici. Tu gotovo ni vzroka, da bi se cepili v nazorih. Dve točki sta, ki jih moramo imeti pred očmi: razvitek obrtnonadaljevalnega šolstva in naša osebna korist. Vse drugo je v stanovskem pogledu postranska stvar. Zato prosim v prvi vrsti cenjene tovariše voditelje obrtnih nadaljevalnic, da store svojo dolžnost. Ker skoraj ne kaže, da bi imeli občni zbor pred božičnimi počitnicami, imamo časa dovolj, da uredimo vprašanje rednega članstva. Po občnem zboru se lotimo ostalih vprašanj in nalog vsak po svojih močeh. Vse, ki se zanimajo za dobro stvar, prosim, da mi še pred občnim zborom naznanijo želje in nasvete, ki naj bi razpravljali o njih na občnem zboru.

Za pripravljalni odbor:

Dragotin Humek,
strokovni učitelj v Krškem.

Stavka na avstrijskih visokih šolah.*)

Demonstracije tehnikov v Pragi.

Praga, 7. novembra 1913. Tu je prišlo danes do velikih dijaških demonstracij. Dopoldne so imeli češki tehniki v »Narodnem domu« protestno zborovanje, na katerem so vsi govorniki vehementno napadali vlado zaradi zanemarjanja češke tehnike. Vlada gleda čisto mirno, kako se podirajo v tehniki stropi in da se zgolj zaradi življenske nevarnosti v raznih traktih predavanja ne morejo vršiti. Dijaštvo je sklenilo, brzojavno pozvati grofa Stürgkha in nančnega ministra Hussarka, naj vendar že enkrat napravi vlada potrebne korake in nakaže provizorično druge prostore, sicer bo dijaštvo primorano, da stopi v pondeljek v stavko. Po zborovanju so odšli tehniki pred tehniko, kjer je prišlo kmalu do burnih prizorov. Dijaki so prinesli namreč s seboj tramove podrtih stropov in jih nosili po ulicah. Nastopila je policija, nakar je prišlo do ostrih spopadov. Dijaki so metali iz tehnike na policijo električne žarnice, zapahe, gobe in druge predmete. En policist je bil nevarno ranjen. Na ulici je vladala velika gneča. Občinstvo se je odločno zavzelo za dijake. V gneči je dobil neki tehnik tako težke poškodbe, da so ga morali nezvestnega takoj prepeljati v bolnišnico. Trije tehniki so bili aretirani, med njimi tudi Hrvat Tadić.

Splošna visokošolska stavka.

Dunaj, 7. novembra 1913. Na tukajšnjih visokih šolah so bili danes nabiti letaki, ki pozivljajo dijaštvo na generalno stavko vsega avstrijskega visokošolstva vseh visokih šol zaradi zanemarjanja in zapostavljanja visokošolskih interesov od strani vlade. Zatrjuje se, da je za ta načrt že pridobljeno vse dijaštvo visokih šol na Dunaju, v Gradcu, Krakovu, Ljubnu in Píbramu.

Stavka na krakovski umetniški akademiji.

Krakov, 7. novembra 1913. Slušatelji tukajšnje umetniške akademije so sklenili prirediti simpatijski štrajk zaradi dogodkov na dunajski umetniški akademiji.

* Za zadnjo številko prepozno prejeli. Uredn.

Demonstracije na Dunaju.

Dunaj, 8. novembra 1913. Danes dopoldne se je vršil napovedani demonstracijski obhod visokošolcev, ki hočejo izraziti s tem svoje simpatije za štrajk slusateljev umetniške akademije. Udeležniki, 1500 po številu, so šli od Götthejevega spomenika mimo opere k umetniški akademiji. Na stopnišču pred umetniško akademijo so se vršili govori, v katerih so se govorniki zahvaljevali navzočim kolegom, da so došli brez razlike strank in narodnosti, da izrazijo umetniškim akademikom svoje simpatije. To je najboljši dokaz, da gre za vprašanje, ki se tiče avtoritete visokih šol. Demonstranti so se nato mirno razšli.

Manifestacijski obhod čeških visokošolcev v Pragi.

Praga, 8. novembra 1913. Slušatelji češkega vseučilišča in češke tehnike so priredili danes dopoldne manifestacijski obhod v prilog ustanovitve drugega češkega vseučilišča s sedežem v Brnu. Manifestanti so se pomikali najprej na Vaclavski trg, kjer so se združili in odšli nato pred anatomske zavod. Od tu je odšel del udeležnikov k posloppu češke tehnike, del h Klementinumu. Nato so se podali manifestanti pred vseučilišče, kjer jih je nagovoril rektor, ki jih je pozival, naj dostojno manifestirajo in da se bodo njihove želje gotovo upoštevale.

Stavka na krakovski umetniški akademiji.

Krakov, 8. novembra 1913. Slušatelji tukajšnje umetniške akademije so pričeli danes na poziv svojih dunajskih kolegov s tridnevno simpatijsko stavko.

Obmejni obrambni sklad društva „Gorotan.“

(Prosimo za ponatisk.)

Premalo še znamo Slovenci ceniti izobraževalno in političsko moč časopisja. Vsak posameznik je tako spleten s človeško družbo, da je postal splošni interes — interes posameznika in nasprotno. Ni čuda potemtakem, da se je časopisje tudi med nižjimi sloji hitro udomačilo ter da postaja duševna potreba boljbolj. Širokim slojem nadomešča časopisje takorekoč — učitelja, izobraževalca, zakaj le malo ljudi na deželi ima več nego ljudskošolsko izobrazbo. Gorje torej ljudstvu, ki je prišlo pod vpliv slabega, demagoškega časopisja. Še večje gorje pa naj zadene tistega, ki zastruplja čista srca s slabim časopisjem!

V narodnem boju ob narodno ogroženi meji igra zaradi tega časopisje veliko vlogo. Da je to za uspešen naroden boj odločilnega pomena, so spoznali Nemci že zdavnaj in prav pridno se poslužujejo tega raznarodovalnega sredstva. Kdaj pridejo tudi Slovenci do tega spoznanja? Morda potem, ko ne bo ob meji nobenega Slovence več! Raznarodovanje pótom časopisja zadevle seveda bolj obmejne Slovence, nas tožne Korotance, ki so središču Slovenstva manj znani in manj zanimivi!

Ni dovolj, da je ljudstvo pótom osebnega občevanja naščuvano proti vsemu, kar je slovenskega, ne: pomagati mora na tem prokletem delu tudi še — slovensčini sovražno nemško in nemškutarsko časopisje. Vse, kar je slovenskega, se blati po teh listih, ki ga nahajamo kot ljuške med pšenico in ki okužuje še to, kar je dobrega. Pótom tega časopisja se ruje proti Slovincu posamezniku, proti slovenski govoricu, slovenskemu petju, slovenskemu uradovanju, slovenskim organizacijam, posojilnicam in hranilnicam, šolam, proti slovenskemu učiteljstvu, proti slovenskim obrtnikom itd. Slika se vse kot grdo, slabo, nazadnjaško — vse nemško pa, če je tudi še tako velika lumparija, kot vzorno, lepo, napredno in edino pravo. Takega časopisja vidimo ob meji vse polno in dobiva se brezplačno, ako kdo želi. Posebno znameniti listi so: »Bauernzeitung«, »Freie Stimmen«, »Štajerci«; ti pripravljajo pot za raznarodovanje in demoralizacijo slovenskega ljudstva. Izobraženejši čitajo tudi »Tagespost«, »Grazer Tagblatt«. Kar se tiče sovražstva do Slovincov, ne zaostajata tudi ta lista. Izmed slovenskih naletiš samo na »Mir« in »Slovenca«, ki ne paralizirata nasprotnih.

Ako vprašuješ kmeta, zakaj ima tak list, odgovarja, da ga dobi brezplačno doposlanega ter ga čita, ker nima drugega. Tako se navzemlje čitatelj polagoma duha časopisa. Navada pa je železna srajca: lista ne more več pogrešati — in siromak je nevede utonil v morju nemškutarstva. Na ta način se pogublja več dobrih Slovincov, nego pótom podpor in besedičenja. Za tiho agitacijo je človek najbolj dovozen — osebna učinkuje navadno ravno nasprotno, seveda le, ako še ni popolnoma pogubljen.